

VÍGH ALEXANDRA

„Mutasd hol laksz, megmondom ki vagy!” – lakáshelyzet generálta előítéletek egy LHH kistérségben

Attitűd vizsgálat a lakáspolitikai tükrében

Bevezetés

Mindennapi munkám során halmozottan hátrányos helyzetű, sokszor mélyszegénységben élő családokkal foglalkozom. Az a feladatomban, hogy előítéletek nélkül nyújtsak számukra segítséget a mindennapi megélhetés okozta problémák megoldásában, az élet által rájuk tért kihívások leküzdésében. Mind e közben betekintést nyertem privát szférájukba, aprócseprő, és valóban komoly problémáik közé, be tudtam pillantani, a hétköznapi emberek számára sokszor zárt falak mögé is. Nekem egyértelmű volt, hogy az erősségeiket nézzem a gyengeségeik helyett. Azonban a köztük és velük töltött idő alatt szembesültem azzal, milyen erős, különböző dolgok generálta előítéletekkel kell szembenéznük nap mint nap. Ahogy gyűltek az előítéleteket gerjesztő tényezők, úgy jöttem rá én is lépésről lépésre, hogy milyen nehéz is egy halmozottan hátrányos helyzetű családban felnőni, és változást elérni.

Ezek a családok sokszor nagyon rossz, már már embertelen, megbetegítő körülmények között élnek. Van ház, ahol nincs fürdőszoba, vagy a villany nincs bevezetve, nincs vezetékes víz, sokszor még a telken sem. Vannak családok, ahol 5-en, 6-an osztoznak egyetlen szobán, hiszen télen nincs miből több helyiséget fűteni. Vannak házak, ahol az épület egy része már lakhatatlanul tönkrement, és vannak házak, ahol a penész különböző fajtái már fel sem tűnnek az ott lakóknak. Köztük járva szépen lassan felmerült bennem a gondolat, vajon van-e előítélet, amit azért kell elszenvedniük, ahogyan élnek? Van-e előítélet, amit az a hely generál, ahonnan reggel iskolába, munkába mennek, és ahová este hazatérnek, amit jobb híján otthonuknak neveznek?

Külön érdekesnek gondolom a kérdést, mennyire határoz meg minket, mindannyiunkat a közeg, ahol élünk, mennyire nyomja ránk a bélyegét konkrétan az a hely, amit otthonunknak nevezünk.

Kevesebb lesz-e egy gyerek azzal, ha közművesítetlen házból érkezik az iskolába, kevesebb lesz-e egy munkavállaló a miatt, hogy házában egy része bontásra ítéltetett, kevesebb és rosszabb lesz-e egy szülő, ha otthonuk elveszíti biztonságos jellegét?

Elméleti áttekintés

A lakáskörülmények alapvető jellemzője, hogy a magyar lakosság közel 90%-a saját tulajdonú lakásban lakik, ami kiemelkedően magasnak számít a világon, de nem egyedülálló Európában. Magyarországon továbbra sem terjedtek el a bérlakások, míg az EU más államaiban átlagosan a lakók 30%-a lakik bérlakásban, addig Magyarországon országosan mindössze 6,5%.

A lakásállomány több mint a fele legalább 30 éve, vagy ennél is régebben épült. Az újonnan (elmúlt 10 évben) épült ingatlanok a lakásállománynak mindössze kis részét, alig 9%-át teszik ki.

A lakások átlagos alapterülete 2015-ben országos átlagot tekintve 77, Budapesten ez 64, a többi városban 77, a községekben 88 m² volt. A jövedelmi helyzet függvényében a lakások alapterülete nem mutat lényeges eltérést, ugyanakkor minél szegényebb egy háztartás, annál zsúfoltabban élnek a tagjai, annál több családtag él együtt, egy háztartásban. Míg a legszegényebb jövedelmi ötödben száz szobára 146 személy jut, addig a leggazdagabb ötödben mindössze 72 embernek kell osztoznia 100 szobán.

A lakások kommunális ellátottsága javult az elmúlt tíz évben, de ennek ellenére országosan a lakások 2,5%-ában még mindig nincs folyó víz, 4%-ban WC, majdnem újabb 4%-ban pedig fürdőszoba. A lakások 78%-a használ vezetékes gázt. Országos átlagban a lakások 60,9%-ában központi fűtés szolgáltatja a meleget, a maradék 39,1%-a egyedi helyiségfűtésű. A legszegényebb jövedelmi ötöd 33,3%-ára hagyományos fűtőanyagú egyedi helyiségfűtés jellemző. Javult a lakásállomány komfortossága, a 2011-es népszámláláskor a lakások 61 százaléka minősült komfortosnak, ez 10 százalékponttal több a 10 évvel korábbinál.¹²⁵

Mai magyar lakáshelyzet kialakulása, összefüggései a szegénységgel

A rendszerváltás előtt a kormány a kínálat bővítésével, állami bérlakások nagyszámú építésével és a saját lakás építéséhez, vásárlásához nyújtott támogatások növelésével a nyolcvanas évek végére nagy mértékben vissza tudta fogni a „mennyiségi” lakáshiányt, így a kereslet kínálat egy rövid időre egyensúlyba kerülhetett. Azonban az akkor még szervezetlen lakáspiac – túl alacsony lakbérek, irreális árrendszer, bürokratikus szabályozás a lakáshoz jutásban – és a rossz minőségű, rövid idő alatt felépített lakásállomány miatt folyamatos pénzügyi hiány állt fenn. A rendszerváltáskor a lakásállomány számottevő része már leromlott állapotba került ez által minőségi lakáshiányt eredményezve.

---

¹²⁵ KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL – Magyarország, 2015 (Budapest, 2016)
(<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo2015.pdf>)

A korábbi kínálati korlátokat fokozatosan keresleti korlátok váltották fel: a poszt szocialista átmenet időszakában a háztartások új típusú problémákkal kerültek szembe, mint a lakásár, a lakásfenntartási költségek, a fűtés és világítás költség, a víz- és csatornadíj megfizethetősége vagy épp megfizethetlensége.

A kilencvenes évek második felében kialakult piaci intézményrendszer, az új törvények és például a jelzáloghitel lehetőségének megjelenése segítette a piac átalakulását és a szervezett piaci működés kialakulását.

Sok társadalmi probléma kapcsán elmondható, hogy az ok, ami a háttérben áll a társadalmi egyenlőtlenségekben keresendő. Így van ez a lakáshelyzet problémával is. Minden ember ezen a világon egyenlőtlenségekkel küzd, legyen ez etnikai, nemi, iskolázottsági (...) egyenlőtlenség. Ferge Zsuzsa meghatározásában a fizikai életesélyek egyenlőtlensége napjainkban azt jelenti, hogy a társadalmi és a települési hierarchia, a hatalmi helyzet, az elvégzett munka jellege, a pénz és a kulturáltság nagymértékben meghatározzák, hogy ki hány évet élhet. Sőt mi több, meghatározzák azt is, hogy ki mennyire beteg vagy egészséges, mennyire kellemes körülmények között él, azaz hogyan lakik, eszik, alszik. A társadalmi életesélyek egyenlőtlenségei még ennél is sokrétűbbek. Magukban foglalják már azt is, hogy eleve, amikortól beleszülettünk egy családba (vagy akár sok esetben sajnos még család sincs), egyenlőtlenek az esélyeink mindenre - lakásra és iskoláztatásra, jó munkára és „jó” kapcsolatokra.

Az egyenlőtlenségek esetenként sajátos, az új társadalmi rendek, gondolkodásmódok, érték változások hatásaként új formákban más területeken is megjelennek. Ilyen például a lakáshelyzet vagy a tér felhasználásával kapcsolatos egyenlőtlenségek. A lakás- és települési helyzet az egész képet vizsgálva javulóban van. Ám egyfelől sajnos tovább folytatódik az eladósodás és lakásvesztés, az egyes régiók, kis térségek, zsákfaluk leszakadása, a településeken belüli és települések közötti gettósodás. Folytatódnak a kilakoltatások is.

A mind szegregáltabb lakásviszonyok az élet minden más területen hozzák magukkal a szegregálódást: mások lesznek sőt, gyakran már most mások a szegények iskolái, boltjai, kocsmái, útjai, közlekedése, egészségügyi ellátása, és így tovább, a sor még nagyon sokáig folytatható. A társadalmi szegregálás sajátos következménye és funkciója az, hogy eltünteti szem elől, ezzel mintegy láthatatlanná teszi a szegényeket.¹²⁶

Mindezt összegezve Magyarországon a mögöttünk lévő, gazdasági és pénzügyi válság által uralt időszakban tovább erősödtek azok a tendenciák, melyek a társadalom rétegeinek különválására, a szegénységben és kirekesztettségben élők társadalmi és demográfiai eltaszítására, valamint a szegénység és társadalmi kirekesztettség generációk közötti újratermelődésére utalnak.¹²⁷

A TÁMOP 5.1.3./2. projektje mélyszegénységben élő embereket célozott meg, ennek a programnak a hatástanulmánya a következő megállapításokat tette első sorban a lakhatási körülményekről:

A mélyszegénységben élők által lakott lakásállomány 66%-a minimum 50 éves, szigeteléssel, vízellátással eredetileg nem rendelkezik; az „újonnan”, tehát „szocpolból,

¹²⁶ FERGE ZSUZSA (2015): *Ellenálló egyenlőtlenségek (A mai egyenlőtlenségek természetrajzához)*, Székfoglaló előadás

¹²⁷ TÁRKI MONITOR JELENTÉSEK 2012: *Egyenlőtlenség és polarizálódás a magyar társadalomban* (Budapest, 2013.)

http://www.tarki.hu/hu/research/hm/monitor2012_teljes.pdf (Letöltés ideje: 2016. 11.20.)

15-25 éve épített házak viszont többnyire gyenge minőségűek, szintén alacsony komfortfokozatúak. Ebből az következik, hogy a teljes lakásállomány legalább 70%-a nem rendelkezik semmilyen szigeteléssel. A legtöbben, a válaszadók háromnegyede fatüzeléses kályhával fűt, de a válaszadók közel tizede kályhával sem rendelkezik, mindösszesen sparhelttel tudják télen felfűteni a konyhát, illetve a konyha melletti szobát. Az ingatlanok 83%-a a lakók tulajdonában van, ugyanakkor a válaszadók közel egytizede szívésségi lakóként használja az adott ingatlant. A települések közműellátottsága teljesen kiépített, a víz és a villany szinte minden utcában elérhető szolgáltatás. Ugyanez a közművesítettség már nem mondható el az ingatlanokról. A házak egyötödében nincs víz és fürdőszoza, kétharmaduk nincs szennyvízhálózatra kötve, a vezetékes gáz pedig csak az épületek egynegyedébe van bekötve. Az ingatlanok állapotával kapcsolatosan lakóik ambivalensek. Egyrészt nagyon sokan említik az épületek rossz állapotát, hibáit, de viszonylag kevesen gondolják azt, hogy emiatt a házuk lakhatásra alkalmatlan vagy kimondottan rossz állapotú lenne. Mindennek valószínűleg az lehet az elsődleges oka, hogy környezetük átlagos ingatlanjai is hasonló állapotúak, vagyis egy idő után az alacsony komfortfokozatú, rosszul fűthető, nem szigetelt épületek válnak a természetessé, a relatíve elfogadott normává.¹²⁸

A rendszerváltás óta eltelt évtizedek alatt a rétegződési legyező még inkább szétterült, a különböző társadalmi rétegek jövedelemalapú elkülönülése felerősödött. Jelentős mértékben nőttek a társadalmi egyenlőtlenségek, óriási arányban kerültek a társadalmat a társadalom alatti léttől elválasztó szakadék szélére egyének és csoportok, és sajnos százazrek kerültek „reménytelen” társadalom alatti helyzetbe, ahonnan saját erejükből nincs esélyük a felemelkedésre. Ezeknek az embereknek és embercsoportoknak a helyzetéért a többségi társadalom is felelős. A peremre sodródás vagy a társadalomról való leszakadás fő okai a szegénység, az generációkon átöröklődő és így újratermelődő egyenlőtlenségek, az etnikai, nemi, kor szerinti vagy vallási diszkrimináció, a kulturális hiányok, a munkanélküliség, és mindezek együtteséből következően a munka és hajlék nélkül maradtak számának növekedése, a kapcsolati rendszerek gyengülése és eltűnése.¹²⁹

---

¹²⁸ TÁMOP 5.1.3. PROGRAM HATÁSTANULMÁNYA (2013.): *A mélyszegénységben élők helyzete Magyarország legszegényebb kistérségeiben* Autonómia Alapítván Budapest,

¹²⁹ SZOBOSZLAI ZSOLT: *Szegénység, marginalizáció, szegregáció. Adalék a társadalmi egyenlőtlenségek értelmezéséhez*. Tér és Társadalom, 18. 2004. 3. 25–42. p. TÉT XVIII. évf. 2004

Empirikus kutatás

A kutatásom célja az, hogy adjon egy képet egy Dél – Alföldi „LHH” kistérség lakáshelyzetéről, majd pedig hogy feltérképezze, hogy egy kvázi „rossz lakáshelyzet” milyen további, már nem lakhatásra vonatkozó előítéletet generál a „többségi” társadalomban.

A kutatás hipotézisei

1. Az LHH kistérségben élők rosszabb lakhatási körülmények között élnek, mint a magyar átlag.
2. A rossz lakhatási körülmények életvezetési nehézségekre vonatkozó előítéleteket generálnak.
3. A rossz lakhatási körülmények negatívan hatnak a munkavállalási lehetőségekre.
4. A rossz lakhatási és életkörülmények negatív hatással vannak a szociális kapcsolatokra.

Kutatásom célja az volt, hogy két kérdőíven keresztül egyrészt bemutassam hogyan, milyen körülmények között él ma egy átlagos, viszont leszakadó térségben élő család, másrészt képet adjak, hogy a társadalom milyen lakáshelyzetre vonatkoztatható előítéletekkel rendelkezik. Végül pedig ezt a két kérdőívet összekapcsolva arról tudjak beszámolni, milyen negatív vagy akár pozitív hatásai vannak annak, ahogyan egy LHH kistérségen egy átlagos család él. A teljes kutatás során szem előtt kellett tartanom, hogy kutatásom nem reprezentatív, nem elemző jellegű, hanem az elsődleges és legfontosabb cél a megismerés.

Két kérdőívet készítettem, az első esetben lakáshelyzet felmérése volt a cél, tehát ez a kérdőív a lakáshelyzet felméréséhez tartalmaz kérdéseket. A második kérdőív egy attitűd vizsgálatot tartalmaz, ezzel az volt a célom, hogy a többségi társadalomban élő lakáshelyzethez kapcsolható előítéleteket térképezzem fel. Majd végül a két kérdőív összevetésével szeretnék teljes képet mutatni mindkét nézőpont bemutatásával.

Az **első kérdőív** egy korábbi LHH, jelenlegi társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett régió lakáshelyzetének felmérésre szolgált. A kérdőívben kifejezetten a lakások/házak állapotára, felszereltségére, közművesítettségére voltam kíváncsi, de a kérdéssor végére bekerült 3, az előítéletekkel kapcsolatos kérdés is. A kérdőívet 90-en töltötték ki.

A **második kérdőív** alapvető célja, hogy felmérje, generál-e előítéleteket a problémás lakáshelyzet, és ha generál, milyen területeket érintenek ezek az előítéletek. Előfeltételezésem alapján a kérdőív a szociális kapcsolatokra, a munkavállalásra és a szegénységre fókuszál.

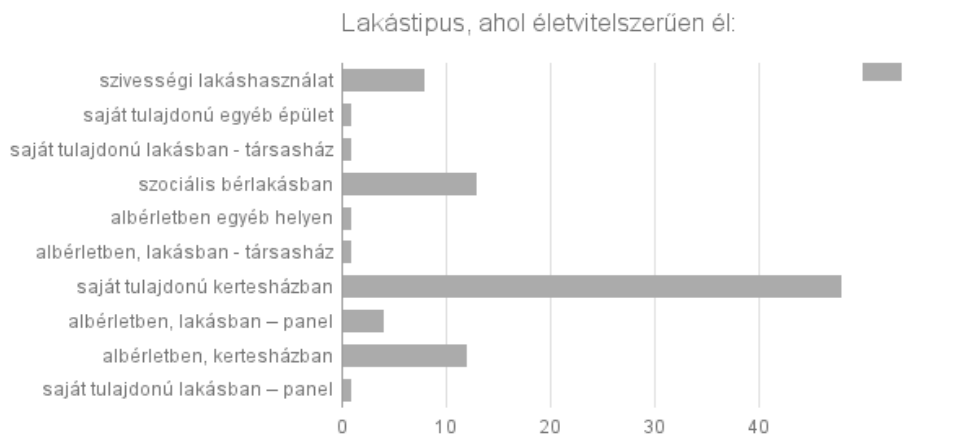
A kérdőív egy internetes felületen bárki által kitölthető volt, előfeltételek, kritériumok nélkül. A kérdőívet 170-en töltötték ki.

Eredmények

A lakásfelmérés kérdőív eredményei jól korrelálhatóak a korábban ismertett KSH kutatások eredményeivel, és még érdekesebbé válnak az attitűd vizsgálat eredményei ismeretében.

Az országos és egyben európai átlaghoz képes az LHH kistérségben nagy arányban élnek szociális bérlakásban, vagy szíveségi lakáshasználók valahol, a válaszadók körülbelül 37%-a él ilyen viszonyok között. (1. ábra)

1. ábra

Átlagosan 5-en élnek egy háztartásban (legkevesebb 2, legtöbb 14), ennyien osztoznak az átlagos, 60 m²-es alapterületű lakásokon.

A vizsgált régió ingatlanjainak csak 92%-a rendelkezik fürdőszobával (2. ábra), mindössze 52%-uk csatlakozik a gázhálózatra, 21%uk esetében nincs ivóvíz a lakóingatlanban (maximum a telken), az ingatlanok közel 40%-a esetében az áram előrefizetés mérőórával megoldott. Érdekes, hogy ezen hiányosságok ellenére az ingatlanok 85%-a rendelkezik valamilyen internet csatlakozási lehetőséggel.

2. ábra

A térségben élők közül sokan szeretnének változtatni, elmenekülni a probléma elől, de nyilvánvalóan ez nem olyan egyszerű, sok esetben a teljes vagyonuk a leromlott állagú ingatlan, így ha máshová mennének mindent a nulláról kellene kezdeniük. Elégedetlenségüket és változás iránti vágyukat ők is megfogalmazták:

„Rossz, nem szeretünk itt lakni, azért dolgozom, hogy máshová, nyugodtabb környezetbe tudjunk költözni.”

A lakáshelyzet felmérése mellett szerettem volna megtudni, az ő szemszögükből hogyan festenek az irántuk táplált előítéletek, ők hogyan élik meg a mindennapokat. A 90 válaszadóból 46 érezte már úgy élete során, hogy lakhatási és életkörülményei miatt szegyenkeznie kell családtagjai, barátai előtt. 90-ből 50-en érezték ugyanezt munkatársak és hivatalos személyek felé is. Ez minden esetben a vizsgált minta több mint 50%-át jelenti.

90 válaszadóból 53-an érzik úgy – ez a kitöltők közel 59%-a – hogy éri őket negatív megkülönböztetés életük különböző területein lakhatási és életkörülményeik miatt. Legtöbb esetben munkavállalás, iskolai ügyintézés, szociális kapcsolatok terén érzik úgy, hogy az a hely, amit ők otthonként tudhatnak negatívan befolyásolja ügyeik, problémáik kezelését.

Az attitűd vizsgálat online, bárki által kitölthető formájának köszönhetően a minta valóban véletlenszerű lehetett, vegyes környezetből, lakhatási és életkörülmények közül jelentek meg kitöltések. A vizsgálat kitöltői saját lakhatási helyzetüket összességében átlagosnak ítélték meg.

A kutatás fő eleme egy 26 állításból álló rész volt, ami során a kitöltő megadhatja egy 1-5-ig terjedő skálán, hogy mennyire ért egyet a megadott állításokkal. 1: az egyáltalán nem értek egyet. 5: teljes mértékben egyetértek.

Az állítások a következő gondolatok szinonimáiként lettek megfogalmazva:

- A rossz körülmények egyéni (sokszor személyiségbeli) hibákból alakulnak ki.
- Rossz körülmények = szegénység, rossz pénzkezelés
- Rossz körülmények negatívan hatnak a munkavállalásra
- Rossz körülmények negatívan hatnak a szociális kapcsolatokra
- Rossz körülmények nem hatnak negatívan az élet más területeire
- Rossz körülmény nem egyenlő a rossz életfeltételekkel
- Rossz körülmények további gondokat generálnak.

Az eredmények azt mutatták, hogy a válaszadók számára a rossz körülmények nem befolyásolják sem a munkavállalást, sem a szociális kapcsolatokat. Úgy gondolják, hogy a rossz lakhatási és életkörülmények az egyénen kívül álló okokra vezethetők vissza többségében, azonban további életvezetési gondokat generálnak – mint a devianciák felé fordulás, nagyobb hajlam a betegségekre, és a szociális rendszer indokolatlan használata. Az itt kapott eredmények, elsősorban az az álláspont, mi szerint a rossz körülményeket nem azt az elszenvedők hibái okozzák azt is jelenthetné, hogy a lakhatás problémája társadalmi felelősségvállalással feloldható lenne.

A kutatás következő része képeket tartalmazott házak külső képeről, és belső helységeiről (konyha, háló, fürdőszoba, nappali) különböző komfortfokozatú állapotban. A válaszadók feladata azt volt, jelöljék meg azokat a képeket, amelyeken rossz körülményeket látnak. Az az eredmény született, hogy rossz körülményeket jelent ha egy ház kívülről rég épültnek tűnik, roskatag a tetőzete, omladozik a vakolata. A belső tereket tekintve a festetlen falak, a régi bútortzat, a rend- és rendszerezetlenség, a lényeges és kényelmet jelentő bútorok, berendezési tárgyak hiánya, a zsúfoltság és a kosz látványos jelenléte utal a nem megfelelő környezetre.

A válaszadókat megkértem arra, adják meg azt a 3 szót, ami először eszükbe jut, ha egy romos, rossz állapotú házat látnak. A leggyakrabban előforduló szavak a következők voltak: **szegénység, igénytelenség** (~nemtörődomség/rendezetlenség), **kilátástalanság** (~reménytelenség) voltak. Ezekben a válaszokban már megjelennek előítéletek, és az a sokszor önbeteljesítő jóslat is, hogy ez a helyzet megváltoztathatatlan, bárki bármit is tesz.

Végül arra kértem a kitöltőket, mondják el saját szavaikkal, számukra rossz körülmények között élni mit jelent:

„Folyamatos aggodalmat, hogy mit adjak enni a gyerekeknek, hogy fizessem a számlát, szegénységet.”

„Nehéz kitörési lehetőség, igazságtalanság, erőfeszítés, újrakezdés hiánya.”

„Megélhetési problémák, kitaszítottság, stigmák, szeretet hiánya, éhezés, tehetetlenség.”

„Nincs vezetékes víz, ki kell menni az udvari mellékhelyiségbe. Nincs fűtés, fára sincs pénz, szégyellek meghívni magunkhoz ismerősöket, inkább én sem megyek hozzájuk, csak, hogy ne kelljen visszahívni őket. Nem szeretek hazamenni.”

Bár az előítéleteket felmérő kérdőív során a válaszadók azt jelezték vissza, hogy megítélésük szerint bennük nincs előítélet munkavállalásra, szociális kapcsolatokra vo-

natkozólag. A lakáshelyzet felmérés során, a hátrányos helyzetű régió lakói visszajelzései szerint ők nagy százalékban élnek meg negatív előítéleteket munkavállalás, hivatalos ügyintézés, iskolai, gyerekekkel kapcsolatos ügyintézés, szociális kapcsolatok terén. A válaszadók több mint fele találkozott már negatív hatással a miatt, hogy rossz lakhatási és életkörülmények közül érkezik.

Természetesen az előítéletek nehezen mérhetőek, mivel az emberek hajlamosak valós véleményük elhallgatására, torzítására. Általános viselkedési minta, hogy a csoportnyomás, a többségi társadalomba való teljes beilleszkedés vágya sokszor elnyomja az egyéni jegyeket, egyúttal a véleménynyilvánítási szándékot is.

Összegzés

A lakáspolitikai problémáinak kialakulásában megannyi tényező játszik szerepet, kezdve az évtizedek óta elodázott hibás stratégiák követésével, a mennyiség miatti minőségről való lemondással, és az egyéni szintű gazdasági nehézségekkel.

A diplomamunkám és egyben kutatásom célja az volt, hogy fel tudjam térképezni, hogyan él ma egy család egy korábbi LHH, jelenlegi társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett településen élő család. További célom volt, - és ez került a kutatásom fókuszába is -, hogy felrajzoljak egy „képet” arról, okoz-e bármilyen, bármilyen területen jelentkező előítéletet a többségi társadalomban egy kvázi problémás lakáshelyzet a rossz életkörülményekkel karöltve.

Az általam vizsgált térdég lakói a KSH kutatási eredményeihez viszonyítva valóban rosszabb körülmények között élnek. Nagyobb arányban nincs fürdőszoba, vezetékes ivóvíz a lakásban/házban, problémásan megoldható csak a fűtés, ebben az esetben inkább tüzelés, az ingatlanok nagy arányban nem csatlakoznak se a gáz, se a szennyvíz hálózatra. Az országos átlaghoz képest magasabb az egy lakásban élők száma is.

A KSH 2015-ös átfogó kutatásának eredményeihez viszonyítva az általam vizsgált régió ingatlanjai rosszabb állapotban vannak, nagyobb arányban szorulnak felújításra, ám ahogyan az a kutatásomból is kiderül, erre a felújításra a családok csak nagyon kis százalékának van forrása, minden egyéb esetben a lakások/házak állaga tovább fog romlani.

Az előítéleteket felmérő kérdőív eredményei szerint a válaszadók nagy arányban értettek egyet azzal, hogy a rossz körülmények egyéb életvezetési gondokat fognak generálni. A kitöltők úgy gondolták, ha valaki rossz körülmények között él minden bizonnyal könnyebben lesz beteg, hajlamosabb alkoholistává válni, vagy depresszióba esni.

A lakhatási körülmények generálta előítéleteket felmérő kérdőív eredményei szerint úgy tűnik, a válaszadók nem rendelkeznek olyan előítélettel, ami negatívan hatna rossz körülmények között élők munkavállalási esélyeire, vagy szociális kapcsolataira, baráti és családi viszonyokat is beleértve. Azonban a lakáshelyzet felmérésre vonatkozó kérdőívből kapott információk alapján a problémás területről, gondokkal teli lakásviszonyok közül érkező emberek mégis küzdenek előítéletekkel, amelyek nagy mértékben negatív hatással vannak családi és baráti kapcsolataikra, munkavállalási esélyeikre.

Azt gondolom, ezek alapján kimondható, hogy a rossz lakáshelyzet és életkörülmények előítéleteket képesek generálni a többségi társadalomban élőkben, és ezek az előítéletek megnehezítik a hátrányos régiókban élő családok, egyének mindennapjait.

Ahogy az a kutatásom első felét adó lakáshelyzet felmérés is kimutatta, egy korábbi LHH kistérség hatványozottan kerülhet ezeknek az előítéleteknek a célkeresztjébe, hiszen a lakáshelyzet ezeken a területeken az országos átlag alatt marad. A lakások/házak állapota rosszabb az átlagosnál, így joggal feltételezhető, hogy sokkal több problémát is generál a tulajdonosoknak. Beleértve ebbe azt is, hogy a mindennapokban alaptalan, rossznak tűnő lakáshelyzetük okozta előítéletekkel kell megbirkózniuk.

Elszomorító, hogy jelen esetben az egyén, akinek a lakhatása elmarad az országos átlagtól ami már magában is számos problémát okozhat neki, szegényt kell hogy érezzen kialakult helyzete miatt, és még tehetetlenné is teszi őket a társadalom ezekkel az újratermelő előítéletekkel, tehát majdhogynem elveszjük tőlük a kitörés lehetőségét, kilátástalan, reménytelen helyzetet teremtünk számukra.

A lakhatási szegénységben élők legtöbb esetben nem a saját hibájukból kényszerülnek rossz körülmények között élni. A társadalom figyelmére és összefogására van szükség, hogy több millió ember lakhatási problémájának megoldása lehetségessé váljon. Fontos, hogy felelősséget érezzünk és vállaljunk, hogy ez a probléma valaha enyhülni, majd megoldódni tudjon.

Meggyőződésem, hogy a lakáspolitikai problémái, - mint a lakásviszonyok évről évre történő romlása, a lakhatási szegénység, és az életkörülmények hanyatlása – elég komoly problémák ahhoz, hogy figyelmet szenteljünk a megoldási lehetőségek minél hamarabbi felkutatására.

Véleményem szerint, számos területen rendelkezünk jelenleg is olyan alternatívával, ami megoldást nyújthatna az alaptalan előítéletek kialakulásának megakadályozásában. Illetve megoldást jelenthetne a lakáshelyzet leromlásának kérdéseire.

Ahogy az manapság már jól látszik, a média egyre nagyobb hatást tud gyakorolni az emberek gondolkodásmódjára, értékrendjére, és ezt a befolyásolási képességet minden bizonnyal jó célra is lehetne használni. Olyan médiakampányok, amelyek valós embereket – szélsőségek nélkül – mutatnának be különböző otthonokban, élethelyzetekben, lakáskörülmények között biztosan elősegítenék az alaptalan előítéleteket, megakadályoznák a holdudvar-hatást. Egy kampány hatására, - ami olyan embereket mutat be, akik rossz körülményeik ellenére ugyanolyan motiváltan dolgoznak, gyermeket nevelnek, élnek, - bizonyosan csökkenne a többségi társadalom fejében élő munkakerülő, devianciák szerint élő előítéletes kép.

A magyar állam feladata, hogy a társadalmi felelősségvállalás egyik formájaként olyan programoknak adjon teret, amelyek célja a lakásvásárlások és lakásfelújítások elősegítése, a jelenlegieknél is kedvezőbb feltételekkel, hiszen a tapasztalatok azt mutatják, hogy a jelenleg hatályos lehetőségek feltételei a valóban rászorulóknak számára nem teljesíthetőek. (Például a fiatalok, életkezdéskor kedvezményt kapnának lakásvásárláshoz, vagy a lakás célú előtakarékosági számlák nagyobb hozamot tudnának biztosítani.)

Ha az állam együtt működne a bankokkal és hitelintézetekkel, hogy kedvezőbb hitel és kölcsönfeltételeket tudjanak nyújtani, a rászorulóknak könnyebben vállalnák ezt a terhet, és így tudnának forráshoz jutni lakásaik, házaik állagmegőrzéséhez. (Például alacsony kamatozású, teljes futamidő alatt fix összegű törlesztő részletes hitelek, amelyek mellett az állam vállalná az adósság biztosítását.)

Sok lehetőséget jelenthetnének a civil szervezetek, projektek, pályázatok is. Fontos lenne olyan pályázatok kiírásának támogatása, vagy nemzetközi pályázatok országos elérhetőségének segítése, amelyek egyrészt életvezetési oktatással és segítségnyújtással

foglalkoznak, másrészt a közösségek megerősítése, építése révén az önszolgátást vissza-hozná a mindennapokba. Ezek a pályázatok segítséget nyújthatnának abban, hogy a közösség, mint humánerőforrás jelenjen meg a mindennapokban, és mind e mellett a projekt tökéletét az építőanyag biztosításával elősegíthetné a lakáspolitikai problémáinak visszaszorítását.

Tehát ezeket a területeket együttesen felkarolva minden bizonnyal elérhető lenne, hogy a rossz lakhatási körülmények között élők élete valamivel könnyebbé váljon, és ha a minden problémájuk nem is oldódna meg, legalább ok nélküli, alaptalan, a lakhatási körülményeik generálta elítélésekkel nem kellene tovább küzdeniük.

Felhasznált szakirodalom

SZOBOSZLAI ZSOLT (2004.): *Szegénység, marginalizáció. Adalék a társadalmi egyen-lőtlenségek értelmezéséhez.* Tér és Társadalom. 18. évf. 2004/3. 25-42. <http://tet.rkk.hu/index.php/TeT/article/viewFile/956/1909> (Letöltés: 2016.11.19.)

FERGE ZSUZSA: *Ellenálló egyenlőtlenségek (A mai egyenlőtlenségek természetrajzá-hoz),* Székfoglaló előadás (2015.)
http://mta.hu/data/dokumentumok/ix_osztaly/Szekfoglalo%20eloadasok/Ferge%20Zsuzsa%20szekfoglalo_2005.pdf (Letöltés: 2016.11.20.)

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL – *Magyarország, 2015* (Budapest, 2016)
<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo2015.pdf> (2016.11.20.)

TÁMOP 5.1.3. PROGRAM HATÁSTANULMÁNYA: *A mélyszegénységben élők hely-zete Magyarország legszegényebb kistérségeiben* Autonómia Alapítván (Budapest, 2013) http://autonomia.hu/wp-content/uploads/2014/04/TAMOP-513-kutatas_1kor_Zarotanutmany.pdf (Letöltés: 2016.11.19.)

TÁRKI MONITOR JELENTÉSEK 2012: *Egyenlőtlenség és polarizálódás a magyar társa-dalomban* (Budapest, 2013.)
http://www.tarki.hu/hu/research/hm/monitor2012_teljes.pdf (Letöltés: 2016. 11.20.)

Jogszabályok:

147/1992. (XI. 6.) Korm. rendelet - 4. számú melléklet az önkormányzati ingatlankezelésről
http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99200147.KOR (2016.11.19.)

2015. évi 105-ös (IV. 23.) Kormányrendelet
http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=175219.292269 (2016.11.20.)

290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet a kedvezményezett járáások besorolásáról
http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=172678.292221 (2016.11.20.)